

24. oktober 2013

UKA 2013/14
Per Berthelsen

Nunanut allanut tunngasutigut naalackersuinikkut ingerlatsineq pillugu nassuiaat 2013.

(Naalackersuisut Siulittaasuat aamma Nunanut allanut tunngasunut Naalackersuisoq)

Nunanut allanut tunngasutigut naalackersuinikkut ingerlatsineq pillugu nassuiaat 2012 Naalackersuisunut saqqummiunneqartoq pillugu oqaaseqaat naatsuliaq matumuuna Siu-
mut sinnerlugu saqqummiutissavara.

Nassuiaat piffissami aalajangersimasumi naliliinerunani sunik pisoqarsimaneranik kingu-
mut qiviarnervuq – uanilu pineqarpoq ukioq 2012 – naatsumik oqaatigalugu ukiumi kin-
gullermi Naalackersuisut qitiusumik suliniutigisimasaannut takussutissiaavoq, imatut im-
mikkoortiternikuulluni: 1) Nunanut allanut politikkimut atatillugu qitiusumik sammisat, kiisa-
lu 2) Susassaqarfinni assigiinngitsuni suliat nunanut allanut attuumassutillit.

Aallaqqaammut erseqqissassavara nunanik allanik suleqateqarnerup patajaallisarnissaa
Siumup pingaartitarimmagu. Nunarpummi namminersulivinnissamut ingerlammatt nunat-
sinni isumannaallisaaneq pillugu nunattalu pisuussutaasa, umaatsut uumassusillillu, an-
nertunerpaamik isertitaqaatiginissaat anguniagaavoq, kiisalu avatangiisinut, peqqinnissak-
kut, isumannaallisaanikkut, suliffissaqarniarnikkut aningaasaqarnikkullu annertunerpaamik
sunniuteqarnissatsinni nungusaataanngitsumik ingerlatitsinissaq tunulliuunneqanngisaan-
nartussaq tunngaviuvoq, taamaattumillu erseqqissunik piumasaqaateqartarnissarput qu-
lakkeerneqartariaqarluni.

Ukiuni kingullerni assigiinngitsutigut erseqqilluinnartumik avataanit nunatta tappiffiginia-
neqarnera tunngavigalugu, nunatta nunanut allanut politikkikkut inissisimanerani pissutsit
pingasut naatsumik saqqummiukkusuppakka.

Siullertut nunarsuatsinni silap kissakkiartornerata kinguneranik imartatsinni umiarsuit an-
gallattut amerliartornerat tamatumalu unammilligassanik nassataqarnera eqqaarusuppara.

Aappaattut eqqaarusuppara, nunatta pisuussutaanut atatillugu uagut nammineq akisus-
saaffimmik tigusinitta, avataanit annertoorujussuarmik maluginiarneqalernera. Kingullerti-
gut piiakkat uranitaqanngilluinnarnissaanut atatillugu suliarisat tunngavigalugit, avataanit
suli annertunerusumik alaatsinaanneqalerpugut.

Pingajuattut eqqaarusuppara, Qalasersuup Avannarliup pilerngunneqarnerani, Kalaallit
Nunaat kujaqqullugu nunavissuit killingat pillugu Kalaallit Nunaata Danmarki peqatigalugu
Canadalu assortuussuteqarnerat. Tamaani killeqarfiit pillugit isumaqatigiissut ilusilersor-
tariaqarpoq kiisalu immikkut ittumik Tartupaluk pillugu isumaqatiginninniartoqartariaqarluni.

Siumup tungaanit isumaqarpugut, nunanut allanut atatillugu pisuussutigut atorlugit isumannaallisaanermi politikikkut niuernikkullu nunatta inissisimanagera nukittorsartariaqaripput. Uagummi pisuussutigut soqutigineqarlutillu atorfissaqartinneqarput, taakkualu atorluarniarneranni uagut piumasaaqatigut ersarissut tunngavigisariaqarpagut, tassaasut: avatangiisinut, peqqinnissamut, isumannaallisaanermut, suliffissaqarniarnermut kiisalu aningaasaqarniarnermut atatillugu suliariniakkat isumannaannerpaamik ingerlanneqassasut. Tamanna ersarissumik oqaatigisariaqarpoq.

Ukiuni maakkunani nunat nunatta eqqaaniittut issittoq pillugu politikiminnik ilusilersuinerat piaarinaatsoornerunngilaq. Issittoq pillugu tulluanngitsumik politikkeqarnissaq pinngitsoor-niarlugu sunniuteqarniarnitsinni tamakkua ingerlaavartumik atortariaqarpagut. Tamatumunnga atatillugu maluginiarneqarnermi Issittumi Siunnersuisooqatigiit annertuumik pin-gaaruteqarput, ukiorlu manna tassani inisseqqinnissarput qulakkeeratsigu Siumumiit nuannaarutigaarput.

Kalaallit Nunaata Danmarkimut niuernikkut samminerujussua tamatumangalu pinngitsuu-isinnaannginnera isornartorsioneqaraluttuinnarpoq, nunallu allat niueqatigilernissaasa annertusarnissaa periarfissaqarlualermat piffissanngorsorinarluni. Taamaammat Joint Commitee aqqutigalugu periarfissat neriunarsiartuinnarput, angusarisallu suli naammagi-narnerulersinnaasut Siumut isumaqarpoq. Siumup nuannaarutigalugu maluginiarpa, ta-matuma sulissutiginnera annertusiartortoq, assersuutigalugu Pituffimmi periarfissat innut-taasunit nalinginnarnit atorneqarnissaannut periarfissat pitsanngoriartortut, assersuutiga-lugu ilisimatuussutsikkut paasisassarsiornernut aatsitassarsiornernullu atatillugu kiisalu USA-p kalaallit qallunaallu nioqqutaannik kiffartuussinerinillu sapinngisamik annertuner-paamik atuilernissaata qulakkeerniarneratigut. Joint Commitee-mi Danmarkip siulittaasoo-reernerata kingorna aasakkut nunatta siulittaasunngornissaanut Siumup qilanaaruteqarne-ra maluginiassallugu pissutissaqarpoq, tamatumalu kinguneranik tullianik ataatsimiinnis-saq nunatsinni pisussaalluni. USA-mut atassuteqarnerput pillugu taamatut oqaaseqareer-lunga, tassunga tunngatillugu sumut killinneq pillugu naatsumik saqqummiusseqqullugit Naalakkersuisut qinnuigissavakka.

Suliniutit tamakkua tunngavigalugit USA-mi aallartitaqalernissaq eqqarsaatigissallugu pis-susissamisoororinarpoq, atassuteqarnerit suleqatigiinnerillu qanimut ingerlaavartumik ine-riartortinneqarsinnaaqqullugit.

Siorna apeqqutigisara aamma uteqqillugu apeqqutigerusuppara, USA Nuummi aallartita-qalernissaminik pilesaaruteqarnersoq?

Naggasiutigalugu Siumup oqaaseqartartuatut kiisalu Nunanut Allanut Sillimaniarnermullu pillugu Ataatsimiititami siulittaasutut periarfissaq manna iluatsillugu, Naalakkersuisut ukiup affaani siullermi naalakkersuisuuneranni qanimut ingerlaavartumik suleqatigiissimanagerput ammasumillu isumasioqatigiittarsimanagerput pillugu, Nunanut allanut tunngasunut Naalak-kersuisoq qutsavigerusuppara.

Nunanimmi allanik isumaqatiginninniartarnerni nunatta sanngisuutut inissisimanissaa a-taatsimoorluta qulakkeertariaqarparput. Nunanimmi allaneersut nunatsinnik suleqateqar-nissaminik kissaateqarlutillu pilerisuttunut anngaaginnartunngussanngilagut. Piumasaa-qaatitsinnut attuumassutillit pillugit qulalertoqaqqunagu, aalajaatsumik nakimaatsumillu

pissuseqartariaqarpugut. Pissaaneq aatsitassani pigisatsinniippoq, taakkualu tassaapput uagut inuiaqatigiittut siunissami aningaasaqarnikkut qulakkeerinissatsinnut immitsinnullu napatissinnaalernissatsinnut kiisalu annertunerpaamik sunniuteqaateqalernissatsinnut aq-qutissiuussisussat.

Taamatut oqaaseqarluta Nunanut allanut tunngasutigut naalakkersuinikkut ingerlatsineq pillugu nassuiaat 2012 Siumumit tusaatissatut tiguarput.